

Správa

o používání jazykov národnostných menšín
za rok 2014¹

Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny
2015

¹ Správa je spracovaná v súlade s čl. 3 písm. f) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

Obsah

Úvod	3
Bulharská národnostná menšina	5
Česká národnostná menšina	6
Chorvátska národnostná menšina	8
Maďarská národnostná menšina	10
Moravská národnostná menšina	30
Nemecká národnostná menšina	31
Pol'ská národnostná menšina	32
Rómska národnostná menšina	33
Rusínska národnostná menšina	38
Ruská národnostná menšina	43
Srbská národnostná menšina	44
Ukrajinská národnostná menšina	45
Židovská národnostná menšina	47
Príloha č. 1	48
Príloha č. 2	49

Úvod

Správa o používaní jazykov národnostných menšín za rok 2014 (ďalej len „správa“) na základe článku 3 písm. g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny mapuje oblasti výskytu jazykov národnostných menšín.

Prípravou správ² za rok 2014 sa zaoberal Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „VNMES“) na svojom XVI. zasadnutí dňa 19. februára 2015. V záujme zefektívnenia a posilnenia participatívneho procesu bolo na návrh predsedníčky VNMES prijaté uznesenie č. 63. Predmetným uznesením VNMES zobral na vedomie informáciu o návrhu štruktúry hodnotiacich správ za rok 2014 a odporučil predsedníčke VNMES zriadiť pracovnú skupinu na prípravu hodnotiacich správ za rok 2014 zloženú zo zástupcov a zástupkýň jednotlivých národnostných menšín – expertov a expertiek na danú problematiku a zástupcov štátnej správy – Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstva spravodlivosti SR a Úradu vlády SR.

Zloženie dočasnej pracovnej skupiny pozostávalo z 13-tich zástupcov a zástupkýň národnostných menšín a 7 zástupcov a zástupkýň štátnej správy. Expertov a expertky za národnostné menšiny nominovali členovia a členky VNMES. Predsedníčka VNMES ich nominácie plne akceptovala. Dočasná pracovná skupina bola zriadená na obdobie od 6. apríla 2015 do 31. augusta 2015 a stretla sa tri krát: 16. apríla 2015, 5. júna 2015 a 30. júna 2015.

Na prvom zasadnutí členovia a členky dočasnej pracovnej skupiny schválili štruktúru správ, ktorá je analogická ako v minulom roku a tvorí Prílohu č. 1 správy, ako aj časový harmonogram ich vypracovania.

Zástupcovia a zástupkyne štátnej správy v dočasnej pracovnej skupine mali možnosť z odborného a vecného hľadiska hodnotiacu správu pripomienkovať. Mnohé z pripomienok boli expertmi a expertkami za národnostné menšiny zohľadnené, niektoré pripomienky autori pri

² Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na základe článku 3 Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny písm. f), g) a h) každoročne vypracúva:

- hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín;
- správu o stave národnostného školstva;
- správu o používaní jazykov národnostných menšín.

spracovaní správ neakceptovali. Všetky vznesené pripomienky, prípadne stanoviská k nim sú uvedené ako Príloha č. 2 správy. Jednotlivé správy za národnostné menšiny odrážajú názory expertov a expertiek za národnostné menšiny.

Správa popisuje možnosti používania jazykov národnostných menšín vo verejnom živote, s dôrazom na dostupnosť informácií v jazykoch národnostných menšín, výskytom v tlači, médiách a kultúrnom živote. Miera používania jazykov národnostných menšín je odlišná, čo odráža aj rozsah správ za jednotlivé národnostné menšiny.

V závere niektorých správ sú definované priority pre zlepšenie v tejto oblasti na rok 2015. Texty autorov a autoriek prešli čiastočnou jazykovou a štylistickou úpravou.

Bulharská národnostná menšina

Bulharský jazyk sa používa vo vzdelávacích inštitúciách – Súkromná bulharská materská škola, Súkromná bulharská základná škola a Súkromné bulharské gymnázium Christa Boteva, na kultúrnych podujatiach bulharskej menšiny a v náboženskom živote. Bulharský jazyk sa nepoužíva v úradnom styku, v obchodnej, ekonomickej a sociálnej sfére.

Zverejňovanie informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, resp. iné dôležité informácie v bulharskom jazyku nie je známe.

V styku a komunikácii s orgánmi verejnej správy sa bulharský jazyk nepoužíva.

Na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, na iných označeniach, používanie jazyka menšiny v obecnom rozhlase a v iných oblastiach nie je možné.

Bulharský jazyk sa nevyskytuje v tlači, v elektronických médiách a v kultúrnom živote. Výnimkou je časopis Sanarodnik (Krajan) a Národnostný magazín vysielaný na televíznom okruhu Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“).

V zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnej služby alebo zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa jazyk nepoužíva.

Za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2015 považujeme vytvorenia webovej stránky Bulharská kultúra na Slovensku.

Česká národnostná menšina

Popri povedomí etnickej príslušnosti k českému národu, resp. vedomí o českom pôvode predkov je jazyk atribútom etnicity Čechov na Slovensku. V rodinách, kde sú českého pôvodu obaja rodičia, sa udržiava aktívna znalosť českého jazyka, bežný je bilingvizmus. Príslušníci českej národnostnej menšiny používajú český jazyk nielen pri komunikácii v rámci rodiny, ale na úrovni štátneho slovenského jazyka aj v pracovnom, úradnom a spoločenskom styku.

Geografická, kultúrna i jazyková blízkosť českého a slovenského jazyka i historické súvislosti (hlavne existencia spoločného štátu v rokoch 1918 – 1939 a 1945 – 1992) sú dôvodom toho, že český jazyk je na území Slovenska majoritou vnímaný ako zrozumiteľný.

Záujemcovia z radov českého etnika, ale i majority majú dostatok možností kontaktu s českým jazykom – či už vo vysielaní českých televíznych staníc, prostredníctvom na Slovensku bežne dostupnej periodickej tlače, odbornej literatúry i beletrie a účinkovania českých divadelných umelcov.

Aktivitám českej komunity na Slovensku sa venujú:

dve printové periodiká:

- dvojmesačník *Stříbrný vítr* (vydávaný Českým spolkom v Košiciach);
- *INFO - zpravodaj* (vydávaný 2 – 4 krát ročne podľa finančných možností Českým spolkom v Martine).

Interné tlačoviny slúžiace hlavne pre informovanosť vlastnej členskej základne vydávajú aj České spolky v Bratislave a Trnavskom regióne.

Český spolok vo Zvolene a Slovensko – český klub v Košiciach realizuje tlačené výstupy orientované na priblíženie historických udalostí a pôsobenie českých osobností v regióne ich pôsobenia.

České krajanské združenia prevádzkujú štyri internetové stránky:

- Český spolok Bratislava – www.cesi.sk;
- Český spolok v Košiciach – www.cske.sk;

- Český spolok Liptov – <http://emenes.wz/cslh/index.htm>;
- Slovensko – český klub v Košiciach - www.slovenskoceskyklub.sk.

Na území Slovenska je národnostné vysielanie v českom jazyku zabezpečené v rámci RTVS pričom obe redakcie – rozhlasová stanica Patria i televízny Národnostný magazín sídli v Košiciach.

V roku 2014 uviedla rozhlasová stanica Patria spolu 15 premiér (každá v trvaní 60 minút) a 15 repríz (taktiež každá v trvaní 60 minút), čo spolu predstavuje 1 800 minút, teda 30 hodín. V sledovanom období bola periodicita uvádzania relácií 4 týždne, v roku 2015 budú nové relácie uvádzané raz za 14 dní.

RTVS v rámci národnostného vysielania pripravila 6 premiér národnostných magazínov venovaných českej národnostnej menšine, každý v trvaní 26 minút (spolu 156 minút). V rámci národnostných správ boli správy 10 krát moderované v českom jazyku a okrem čítaných správ v českom jazyku (teda krátkych správ obsahujúcich informácie o podujatiach Čechov žijúcich na Slovensku) bolo odvysielaných 26 správ v českom jazyku (teda obrazových správ s komentárom).

Všetky materiály uvedené v rozhlase i televízii boli venované životu českej a moravskej národnostnej menšiny, histórii, súčasnosti, aktualitám, významným podujatiam a profilom osobností z českého prostredia.

Chorvátska národnostná menšina

Chorvátsky jazyk sa používa medzi príslušníkmi chorvátskej národnosti pri ich vzájomnej komunikácii. Ústna komunikácia bola obvyklá aj v roku 2014 napríklad aj v ústnom styku na úrovni miestnych samospráv mestských častí Bratislava-Jarovce a Bratislava-Čunovo, kde sú dlhodobo starostami príslušníci chorvátskej národnosti a hovoria chorvátskym nárečím bežne používaným v obci. Chorvátčina sa bežne používa pri všetkých kultúrno-spoločenských podujatiach organizovaných chorvátskymi spolkami v obciach a Chorvátskym kultúrnym zväzom na Slovensku (ďalej len „CHKZS“). Používanie chorvátskeho jazyka je bežné v náboženskom živote predovšetkým vo farnostiach Bratislava-Jarovce a Bratislava-Čunovo. Pravidelné sväté omše a obrady boli v roku 2014 vysluhované v staro-chorvátskom jazyku tzv. „*gradišćanskohrvatski*“ vo všetkých štyroch chorvátskych farnostiach na Slovensku, a to v Jarovciach, Čunove, Chorvátskom Grobe a Devínskej Novej Vsi. Náboženská oblasť je posledným pravidelným miestom, kde príslušníci chorvátskej menšiny (predovšetkým v Bratislave-Jarovciach a Bratislave-Čunove) používajú svoj materinský jazyk bez obmedzení na všetkých úrovniach (modlitba, liturgia, spev a pod.), pričom v slovenskom jazyku je na príslušnom obrade iba kázeň, a to z dôvodu slovensky hovoriacich duchovných v chorvátskych obciach v Slovenskej republike.

Chorvátčina sa v Slovenskej republike v styku so štátnymi orgánmi nepoužíva. Jazyk sa používa iba v ústnej forme v niektorých hore uvedených obciach, v ktorých väčšina zamestnancov chorvátsky komunikuje. Napríklad z poslancov miestneho zastupiteľstva Bratislava-Čunovo staro-chorvátsky jazyk ovládajú všetci poslanci miestneho zastupiteľstva aj starostka aktívne.

V chorvátčine vychádza na Slovensku štvrťročník *Hrvatska Rosa* vydávaný CHKZS a distribuovaný miestnymi chorvátskymi spolkami. Na Slovensku je distribuovaný chorvátsky týždenník z Burgenlandu *Hrvatske Novine* vydávaný v Eisenstade a týždenník *Glasnik* vydávaný biskupským úradom v Eisenstade.

RTVS na svojom televíznom okruhu vysiela *Chorvátsky národnostný magazín*, ktorý nie je vysielať v pravidelných intervaloch. Vysiela sa asi raz do roka. Rozhlasové vysielenie v chorvátskom jazyku na území Slovenskej republiky nie je. Niektorí príslušníci chorvátskej národnosti prevažne v rakúskom pohraničí sledujú chorvátsky národnostný týždenník

vysielaný ORF Burgenland *Dobar dan Hrvati* a každodenné *chorvátske národnostné rozhlasové vysielanie* rádia Burgenland.

V sociálnej oblasti a zdravotníckych zariadeniach v Slovenskej republike sa chorvátčina oficiálne nepoužíva. V jednotlivých obciach, v ktorých žijú príslušníci chorvátskej národnostnej menšiny v najväčšom počte, nie sú zriadené domovy sociálnych služieb.

Priority pre rok 2015

Používanie chorvátskeho jazyka je potrebné zachovať pri cirkevných obradoch v chorvátskych farnostiach v rámci Slovenskej republiky, keďže predstavujú jedinú pravidelnú príležitosť pre používanie chorvátskeho materinského jazyka na verejnosti. V oblasti periodickej tlače zabezpečiť ďalšie vydávanie jediného v Slovenskej republike vydávaného chorvátskeho štvrťročníka *Hrvatska Rosa*. V spolupráci s RTVS a za pomoci Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny (ďalej ako „ÚSVNM“) dojednať pravidelné vysielanie *Chorvátskeho národnostného magazínu* v súčinnosti s ostatnými národnosťami v Slovenskej republike. V oblasti rozhlasového vysielania v rámci Slovenskej republiky podniknúť kroky na pravidelné vysielanie aspoň jedného mesačníka pre Chorvátov na Slovensku v chorvátskom jazyku v niektorom z regionálnych vysielateľov.

Maďarská národnostná menšina

Úvod

Hodnotiaca správa bola spracovaná na základe zadania ÚSVNM zo 6. apríla 2015 a obsahuje odpovede na otázky kladené vo východiskách k vypracovaniu hodnotiacich správ poskytnutých ÚSVNM.

Hodnotiaca správa reflektuje subjektívne názory príslušníkov národnostných menšín, ktorí sa podieľali na jej vypracovaní, tam kde bolo možné vychádzať z literatúry alebo výskumov je uvedený zdroj buď priamo v texte alebo v poznámke pod čiarou.

Vzhľadom na to, že napriek požiadavke príslušníkov maďarskej menšiny v roku 2014 bol na vypracovanie hodnotiacej správy poverený iba jeden odborník s veľmi limitovanou časovou dotáciou na prácu (60 hodín), nebolo možné poskytnúť komplexný, detailne rozpracovaný obraz o stave podpory kultúry maďarskej národnostnej menšiny. Ambíciou tejto správy je vystihnúť najpodstatnejších udalostí roka 2014 v oblasti podpory kultúry maďarskej národnostnej menšiny v Slovenskej republike a podanie zoznamu najpálčivejších problémov, ktoré je potrebné riešiť v nasledujúcom roku.

Oblasti výskytu maďarského jazyka

Úradný styk

Chýba starostlivosť o odbornú terminológiu, ktorá by ďalej podporovala používanie maďarského jazyka v úradnom styku. Tvorba terminologického slovníka v maďarskom jazyku na Úrade vlády Slovenskej republiky je pozastavená, doteraz publikovaná časť nie je dostačujúca pre prax a takisto je veľmi neprakticky riešené vyhľadávanie v tomto slovníku.

Úradný styk prebieha v mnohých prípadoch prostredníctvom úradných formulárov, z ktorých iba veľmi malá časť je sprístupnených dvojjazyčne³. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej ako „MV SR“) napríklad vydalo vzory dvojjazyčných matričných listov (rodný list, sobášny list, úmrtný list), avšak tieto verejné listiny používajú jednak nesprávnu

³ Podľa prieskumu 482 webových sídiel obcí v ktorých sa maďarský jazyk používa aj v písomnom úradnom styku 164 obsahuje aj rôzne formuláre, vzory žiadostí v štátnom jazyku, čo je 34 %, ale iba 15 samospráv zverejnilo tieto formuláre aj v maďarskom jazyku. Zdroj: Az elektronikus kommunikáció eszközei és gyakorlata a dél-szlovákiai önkormányzatokban (2014). Pro Civis. www.onkormanyzas.sk

terminológiu v maďarskom jazyku a podľa pokynov ministerstva je možné ich vyplniť iba v štátnom jazyku. Takýto výklad jazykovej legislatívy je zužujúci, brániaci používaniu maďarského jazyka v úradnom styku. Na mnohých úradoch však chýbajú akékoľvek dvojjazyčné úradné formuláre. Argumentácia, že na požiadanie môžu byť vystavené je alibistické a nevyhovuje požiadavkám dnešnej doby. Pri bežnom rytme vybavovania úradných záležitostí je ťažké si predstaviť, že by si niekto robil prácu s tým, že by si dožadoval vystavenie dvojjazyčného formulára, a ak by tak aj urobil, pôsobilo by to automaticky predĺženie doby vybavovania veci. Je potrebné posilniť vybavenosť dotknutých úradov o dvojjazyčné úradné formuláre, tak aby existovala reálna možnosť používať maďarský jazyk v písomnom úradnom styku.

V súčasnosti sa realizuje dosiaľ najväčšia plánovaná reforma štátnej správy od roku 1989 – Program ESO (Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa), jej ambíciou je zefektívniť fungovanie, zabezpečiť kvalitu, transparentnosť a dostupnosť verejnej správy pre občana. Reforma ESO je pre svoju komplexnosť a náročnosť rozdelená do viacerých etáp. Jednou z nich je aj budovanie klientskych centier pri okresných úradoch. Do call centra na klientskych centrách, ak je požiadavka zo strany občanov (príslušníkov národnostných menšín), sa inštalujú okrem slovenského jazyka aj iné jazykové verzie (v súčasnosti len maďarský jazyk). Je nevyhnutné, aby tieto klientske centrá boli schopné obslúžiť občanov patriacich k maďarskej národnostnej menšine aj v maďarskom jazyku pri použití správnej a presnej odbornej terminológie a sprístupnením potrebných tlačív aj v jazyku národnostnej menšiny.

V súčasnosti sa zabezpečujú technicko-materiálne predpoklady na realizáciu úradného styku prostredníctvom e-governmentu. Ide o nový spôsob úradného styku, a používanie maďarského jazyka má byť zabezpečené pre občana patriaceho k maďarskej národnostnej menšine aj vtedy, ak sa rozhodne pre tento spôsob komunikácie s orgánom verejnej správy. Napriek tomu doteraz pripravené technické systémy neobsahujú príslušné jazykové verzie v menšinových jazykoch. Napríklad portál www.slovensko.sk ako vstupný portál pre e-government je sprístupnený iba v štátnom jazyku. Vôbec nie je známe, akým spôsobom bude zabezpečené používanie maďarského jazyka ak komunikácia medzi orgánom verejnej správy a občanom patriacim k národnostnej menšine bude prebiehať prostredníctvom e-governmentu.

Obchodná, ekonomická a sociálna sféra

Rozšírený je názor, podľa ktorého používanie maďarských nápisov v obchodnej sfére má negatívny vplyv na hospodársky výsledok danej firmy. Používanie maďarského jazyka v písomnom styku s klientmi (napr. reklamy, nápisy, výklady, prospekty) závisí od rozhodnutia podnikateľa. V ostatných rokoch vo viacerých mestách prebehli rôzne informačné kampane, ktoré sa snažili podporiť miestnych podnikateľov, aby komunikovali so svojimi klientmi v maďarčine⁴. Tieto kampane sú potrebné a veľmi užitočné. Ich potrebu podčiarkuje aj prípad Allianz Komárno v roku 2014⁵, keď sa chcel manželský pár v dôchodkovom veku informovať o cestovnom poistení v maďarskom jazyku, bol doslova vyhnaný zamestnankyňou poisťovne. Poisťovňa sa dodatočne za prípad ospravedlnila. Veľký mediálny ohlas mal prípad dvoch mladých žien v Bratislave, ktoré boli vyhnané z podniku preto, lebo sa medzi sebou rozprávali po maďarsky. Polícia riešila prípad ako výtržníctvo. Na absurdity jazykovej úpravy v obchodnej sfére poukazuje aj prípad Gombaseckého letného tábora, organizátori ktorého čelili obvineniam z porušenia zákona za použitie reklamných plagátov v maďarskom jazyku⁶. Napadnuté plagáty obsahovali názvy vystupujúcich skupín, názov tábora, preklad týchto prídavných mien by bol absurdný a neprispel by vôbec k zrozumiteľnosti vo verejnej sfére čo má predmetné ustanovenie zákona chrániť. Pozitívnym príkladom dvojjazyčnosti je prípad multikina v Dunajskej Strede, ktoré pred krachom zachránili premietania v maďarskom jazyku⁷. Ilustruje to skutočnosť, že v súkromnej sfére má určiť jazykové pravidlá sám používateľ a štát nemá do tejto sféry zasahovať.

Žiaduce by bolo používanie maďarského jazyka v písomnom styku s právnickými osobami zriadenými zákonom (napr. verejné vysoké školy, pošta, Sociálna poisťovňa, Železnice Slovenskej republiky atď.). Napriek viacerým požiadavkám zo strany občanov sa však tieto inštitúcie dvojjazyčnosti vyhýbajú. V tejto oblasti zaznamenávame iba negatívne prípady používania maďarského jazyka, akým je aj prípad filiálky Slovenskej pošty, a.s. na Hlavnej stanici v Bratislave. Vedúci pošty vydal 15. mája 2014 písomný príkaz zamestnancom pošty, aby nerozprávali po maďarsky.

⁴ Dostupné na: <http://somorja.sk/2014/08/15/matricakampany-ketnyelvusegert/#comment-934>,
http://www.bumm.sk/archivum/2014/07/14/97211_nocsik-vagytok-uzenik-az-aktivistak-az-egy-nyelven-hirdetoknek,
<http://www.hirek.sk/video/20140212171938/Ketnyelvusites-Szepsiben.html>,

⁵ Dostupné na: <http://www.deltakn.sk/magyar-tajekoztatast-kertek-kidobtak-oket/>,
<http://www.bumm.sk/cimke/megdobbento>

⁶ Dostupné na: <http://ujsoz.com/online/kozelet/2014/07/08/feljelentettek-a-gombaszogi-nyari-tabort>

⁷ Dostupné na: <http://www.dunstreda.sk/dh/content/cinemax-predsa-nezanikne>

Osobitným druhom podnikania je aj prevádzkovanie autobusovej dopravy. Používanie maďarského jazyka v ústnej komunikácii so zákazníkmi na jazykovo zmiešaných územiach je bežné. Avšak v písomnej komunikácii sa maďarský jazyk vyskytuje iba zriedkavo, hoci spoločenský záujem je veľký, čo preukazujú aj rôzne kampane a akcie dobrovoľníkov. Podľa výskumu Fórum Inštitútu⁸ zo 473 dvojjazyčných obcí s autobusovou stanicou alebo zastávkou iba 80 používa dvojjazyčné označenia.

Zdroj: <http://www.ketnyelvu.info/2012/03/07/the-galanta-project/>

Kultúra

Chýba národná autorita, ktorá by zabezpečovala analytické, koncepčné metodické a informačné materiály v oblasti ochrany, poznávania, podpory rozvoja a používania maďarského jazyka. Neexistuje národná autorita zodpovedná za štandardizáciu geografických názvov v maďarskom jazyku a na vytváranie odbornej terminológie v maďarskom jazyku.

⁸ Mrva Marianna, Szilvássy Tímea, Kétnyelvűség a dél-szlovákiai településeken – a kérdőíves felmérés eredményei, Fórum Intézet, 2010, str. 6.

Takisto nie sú zverejnené právne predpisy v menšinových jazykoch, pričom preklad týchto predpisov by mal tvoriť základ odbornej terminológie používanej v úradnom styku. Žiaduce sú aj kampane namierené na pozitívne vnímanie jazykovej rôznorodosti v Slovenskej republike.

Možnosti výskytu maďarského jazyka v kultúrnom živote obmedzuje zákon o štátnom jazyku, v zmysle ktorého kultúrne podujatia sa majú na Slovensku uskutočňovať v slovenskom jazyku, používanie maďarského jazyka je možné iba ak ide o podujatie maďarskej národnostnej menšiny (to, že čo sa chápe podujatím národnostnej menšiny zákon bližšie nešpecifikuje), avšak aj v takomto prípade je zákonná povinnosť uskutočňovať sprievodné uvádzanie programov aj v štátnom jazyku. Zmyslom takejto úpravy je výlučne podriadenie menšinových jazykov štátnemu jazyku a spôsobuje segregáciu kultúrnych podujatí a frustráciu na strane príslušníkov národnostných menšín. Obzvlášť to platí pre kultúrne podujatia obsahujúce kultúrny program výlučne v maďarskom jazyku. Cieľovou skupinou týchto podujatí sú samozrejme osoby ovládajúce maďarský jazyk, a úvod v štátnom jazyku je možné vnímať iba ako zdôraznenie nadriadenosti slovenského jazyka ako štátneho jazyka, ktorý ako jazyk štátotvorného národa má z toho titulu právo zasahovať aj do tejto sféry života bez toho, že by to bolo v skutočnosti potrebné.

V roku 2014 Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“) navrhlo⁹, že organizácie, ktoré porušili zákonné podmienky používania jazyka v príležitostných tlačovinách určených pre verejnosť na kultúrne účely, by mali byť povinné vrátiť štátnu dotáciu udelenú na podporu predmetnej kultúrnej aktivity. Zavádzanie sankcií na zabezpečenie viackrát kritizovaných ustanovení zákona o štátnom jazyku považujeme opäť za veľmi deštruktívne z hľadiska rozvoja ducha tolerancie a pozitívneho vnímania dvojjazyčnosti v rámci Slovenskej republiky.

Náboženstvo

Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

⁹ Dostupné na: <http://www.hirek.sk/belfold/20140420161206/Kulturalis-tamogatasok-Feltetel-lesz-a-szlovak-nyelvu-reklam.html>

Iné oblasti

Stredobodom pozornosti boli v roku 2014 odmietavé rozhodnutia MV SR zaregistrovať občianske združenia s cudzojazyčným názvom¹⁰. K takémuto odmietavému postojú ministerstva voči cudzojazyčným názvom došlo bez toho, že by sa zmenila zákonná úprava regulujúca túto oblasť. MV SR odmietlo napríklad návrh na registráciu občianskeho združenia *Fontos vagy! mozgalom* z dôvodu, že podľa § 4 písm. b) zákona o združovaní občanov ide o nedovolené združenie, ktoré sleduje dosahovanie svojich cieľov spôsobmi, ktoré sú v rozpore s ústavou a zákonmi. V skutočnosti ide o to, že navrhovatelia napriek požiadavke ministerstva nezmenili názov združenia na názov v štátnom jazyku. Navrhovatelia proti rozhodnutiu ministerstva podali opravný prostriedok na Najvyšší súd Slovenskej republiky. Vo veci zatiaľ nebolo rozhodnuté.

Dôležitou oblasťou výskytu maďarského jazyka je oblasť súdnictva – oblasti regulované zákonom č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „TP“) a zákonom č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“). Pre túto oblasť platí, že používanie maďarského jazyka je podmienené vyhlásením dotknutej osoby, že neovláda štátny jazyk, resp. nerozumie štátnemu jazyku. Právo na používanie menšinového jazyka má byť zabezpečené bezpodmienečne, akákoľvek podmienka sťažuje a zbytočne komplikuje prístup občanov tomuto ústavnému právu. Podľa štatistik Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“) v roku 2014 eviduje trestná databáza 76 odsúdených osôb maďarskej národnosti, tlmočník bol pribratý v 13-tich prípadoch. V zmysle platných medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky mali by byť uznávané zmluvy vyhotovené v menšinovom jazyku v konaniach upravených OSP a TP. Uvedené kódexy však uznávanie takýchto zmlúv neumožňujú.

Ďalšia dôležitá oblasť výskytu maďarského jazyka je *oblasť školstva*. Právne predpisy regulujúce používanie jazykov v oblasti školstva sú založené na dvojjazyčnosti. Napriek tomu štátne orgány nezabezpečujú v jazykoch menšín odborné dokumenty (napr. štátny vzdelávací program), ani tlačené alebo elektronické formuláre používané v školstve. Vedenia škôl a pedagógovia sú na druhej strane zbytočne zaťaženi s dennou dvojjazyčnou

¹⁰ Dostupné: <http://pokus.blog.sme.sk/c/347665/Pozrite-sa-co-si-voci-nam-dovoluju-urady.html>,
<http://www.felvidek.ma/nezopont/jegyzet-kommentar/43837-mindenhogy-lehet-csak-magyarul-nem>

dokumentáciou¹¹. Povinné uvádzanie dvojjazyčných názvov a označení geografických objektov v učebniciach sťažujú osvojenie si učiva žiakmi.

Nové legislatívne a nelegislatívne opatrenia štátu v oblasti školstva zavádzajú mnohé nové odborné výrazy, v okruhu pedagógov na školách s vyučovacím jazykom maďarským uplatňujúcim dvojjazyčnosť v každodennej agende, a tak vnikajú rôzne ekvivalenty v maďarskom jazyku. V záujme podpory a ochrany jazyka je nevyhnutné vypracovanie jednotnej terminológie pre oblasť školstva.¹²

Vzťah maďarského jazyka k štátnemu jazyku

V zmysle medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky podpora štátneho jazyka a ochrana menšinových jazykov, t. j. aj maďarského jazyka má byť v rovnováhe. Súčasná legislatívna úprava ako aj aplikačná prax svedčia o pravom opaku. Možnosti používania maďarského jazyka sú veľmi obmedzené, tak ako na to poukazuje táto hodnotiacia správa v ostatných svojich častiach. Na narušenie rovnováhu upozorňuje aj Okrúhly stôl Maďarov na Slovensku vo svojom Komentári k Štvrtej správe o implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike¹³. Zákon o štátnom jazyku bol mnohokrát kritizovaný nielen z dôvodu nerešpektovania práva na používanie menšinových jazykov, ale aj z dôvodu zasahovania do práva na slobodné šírenie informácií. Podľa čl. 26 ods. 4 ústavy „Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti“. Viaceré ustanovenia zákona o štátnom jazyku podľa názoru predkladateľa poslaneckého návrhu zákona¹⁴ poslanca Národnej rady Slovenskej republiky, Petra Osuského na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších prepisov zasahujú do práva šíriť informácie bez ústavou predpokladaného legitímneho dôvodu a nemožno ich považovať za nevyhnutné zásahy. Hlavným zámerom predkladaného návrhu zákona bolo

¹¹ Pozri bližšie: Nyelv, ami összeköt. Jazyk, ktorý spája. Konferenciakötet. 2014. 2. 27-28. Komárom. str. 110.

¹² Pozri bližšie: Nyelv, ami összeköt. Jazyk, ktorý spája. Konferenciakötet. 2014. 2. 27-28. Komárom. str. 104.

¹³ Dostupné na: <http://www.kerekasztal.org/2014/09/a-szlovakiai-magyarok-kerekasztalanak-angol-nyelvu-armyekjelentes/>

¹⁴ Dostupné na: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=4954>

vypustiť zo zákona o štátnom jazyku tie ustanovenia, ktoré neodôvodnene zasahujú do slobodného šírenia informácií pod zámienkou ochrany štátneho jazyka.

MK SR každoročne vydáva správu o štátnom jazyku, ktorá vrátane diskusie okolo nej bola aj v roku 2014 zdrojom hate speech. Média upriamili svoju pozornosť na tie časti správy, ktoré kritizujú maďarských žiakov pre údajné nedostatky v znalosti štátneho jazyka. Žiaci v skutočnosti dosiahli na predmetnom testovaní nadpriemerné výsledky, a minister vytiahol iba časť testu, kde výsledky žiakov boli nižšie a použil to na zosmiešnenie celej maďarskej komunity na Slovensku¹⁵.

V zmysle § 9 zákona NR SR č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov vykonávala MK SR dohľadovú činnosť nad dodržiavaním ustanovení zákona o štátnom jazyku. Z celkového počtu dohľadov, ktoré ministerstvo kultúry vykonalo na základe § 9 zákona o štátnom jazyku v roku 2014, sa dve tretiny týkali porušenia zákona o štátnom jazyku na jazykovo zmiešanom území (v okresoch: Nitra a Nové Zámky). V rámci týchto dohľadov sa riešilo porušenie § 8 ods. 6 zákona o štátnom jazyku (nezabezpečenie zverejnenej informácie v štátnom jazyku) a porušenie § 3 ods. 2 a 3 a § 3a (nezabezpečenie znenia zverejňovaných zmlúv na webovom sídle územnej samosprávy v štátnom jazyku). MK SR v roku 2014 neudelilo žiadnu pokutu za porušenie zákona o štátnom jazyku.

Informácie týkajúce sa života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, resp. iné dôležité informácie v maďarskom jazyku

Uvádzanie týchto informácií vo vybraných obciach je obligatórne, napriek tomu však počas krátkej prechádzky v ktorejkoľvek obci uvedenej v nariadení vlády č. 221/1999 Z. z. v znení neskorších predpisov môžeme zaregistrovať veľa prípadov porušenia tejto zákonnej povinnosti. Občianske združenie Pro Civis upozornilo Úrad vlády Slovenskej republiky (ďalej len „ÚV SR“) na 34 prípadov, kedy uvedená zákonná povinnosť bola porušená. Skoro po roku úrad potvrdil porušenie zákona a vyzval povinné subjekty na nápravu¹⁶. Vďaka tejto iniciatíve 34 benzínových staníc už neporušuje zákon a sú vybavené dvojjazyčnými informáciami. V inom prípade bol úrad upozornený na chýbajúce dvojjazyčné informácie

¹⁵ Dostupné na: <http://www.sme.sk/c/7178712/madarc-kritizuje-malych-madarov-za-slovincinu-aj-ked-v-teste-uspeli.html>

¹⁶ Dostupné na: <http://felvidek.ma/felvidek/kozelet/48786-pro-civis-megeri-a-turelmet>

na železničnej stanici v Želiezovciach. V tomto prípade úrad dospel k záveru, že časť namietaných informácií nespadá do kategórie povinne dvojjazyčne uvádzaných informácií. Zákon bližšie nešpecifikuje čo sa považuje za informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, preto je výklad ponechaný na voľné uváženie úradu. Vzhľadom k tomu, že miera používania menšinového jazyka má ďalekosiahle následky, bolo by vhodné, ak by úrad postupoval s veľkou starostlivosťou a medzi zvažované princípy prijal aj princípy ľudsko-právneho charakteru.

Predmetné bezpečnostné nápisy sa uvádzajú najčastejšie vo forme regulovanej

technickou normou. Technické normy regulujú však iba nápisy v štátnom jazyku. Túto úpravu je potrebné v budúcnosti doplniť tak, aby boli dané predpoklady na splnenie zákonnej povinnosti. Subjekty povinné uvádzať tieto nápisy aj v maďarskom jazyku nemajú možnosť si zakúpiť napríklad nálepku *Pozor! Pod napätím! Vigyázz! Feszültség alatt!*. Riaditeľka Obchodnej akadémie a Gymnázia Mateja Corvína vo Veľkom Mederi požiadala minulý rok občianske združenie Pro Civis o dodanie nálepiek, aby si mohla splniť zákonnú povinnosť. Združenie dodalo škole vyše dvesto nálepiek¹⁷.

Zdroj: <http://orypeter.blog.hu/>

Možnosti používania maďarského jazyka v styku s orgánmi verejnej správy

Ovládanie jazyka menšiny zamestnancami obcí, miestnych orgánov štátnej správy

Základným predpokladom používania menšinového jazyka v úradnom styku je rozvoj jazykových kompetencií zamestnancov obcí a miestnych orgánov štátnej správy. Samotná znalosť maďarského jazyka ešte nevytvára predpoklady na kvalitné používanie menšinového jazyka v úradnom styku. Odbornú terminológiu špecifickú pre úradný styk v maďarskom jazyku v Slovenskej republike je potrebné pestovať a rozširovať v okruhu užívateľov jazyka. Zo strany štátu neboli podniknuté žiadne kroky v tomto smere.

¹⁷ Dostupné na: <http://ujso.com/online/regio/2014/03/15/ketnyelvu-feliratok-nagymegyeren>

Možnosti komunikácie v jazyku menšiny

Maďarský jazyk sa využíva najmä v ústnej komunikácii, aj napriek tomu, že v roku 2012 boli rozšírené možnosti používania menšinových jazykov v písomnom úradnom styku. K realizovateľnosti tejto zákonnej možnosti chýba adekvátne odborná a metodická pomoc pre zamestnancov orgánov verejnej správy a občanov zo strany verejnej moci.

Osobitným prípadom je číslo tiesňového volania 112, ku ktorému majú podľa informácií MV SR prístup príslušníci národnostných menšín zabezpečený. Všetky koordinačné strediská integrovaného záchranného systému, ktoré na území Slovenskej republiky pôsobia, zasielajú každodenne pri výmene pracovnej zmeny operátorov čísla 112 zoznam počtu operátorov ovládajúcich konkrétny cudzí jazyk na stálu službu sekcie. Na základe personálneho obsadenia pracovnej zmeny a jazykového vybavenia operátorov stála služba sekcie sumarizuje získané informácie do prehľadnej tabuľky pozostávajúcej z vybraných cudzích jazykov a počtu operátorov ovládajúcich príslušný jazyk na jednotlivých koordinačných strediskách. Medzi vybrané jazyky patria aj niektoré jazyky klasifikované v zmysle § 1 ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. ako jazyky menšiny (napr. maďarský a nemecký jazyk). Výsledná tabuľka sa následne zasiela všetkým ôsmim koordinačným strediskám v Slovenskej republike. Ak operátor nie je schopný vybaviť volanie na číslo tiesňového volania 112 z dôvodu neznalosti cudzieho jazyka operátormi prítomnými na zmene, zabezpečí vybavenie hovoru konferenčným volaním s operátorom toho strediska, ktoré v hlásení o prevzatí zmenovej služby oznámilo prítomnosť operátora ovládajúceho požadovaný cudzí jazyk. Vychádzajúc z doterajších skúseností ministerstvo doposiaľ nezaznamenalo v súvislosti s riešením tiesňových volaní v jazyku národnostnej menšiny žiadne problémy. Systém vybavovania hovorov na číslo tiesňového volania 112 v jazyku menšiny funguje podľa ministerstva efektívne a prispieva k ochrane života a zdravia občanov, ktorí sa ocitli v tiesňovej situácii. Na druhej strane však maďarské organizácie právnej pomoci zaznamenali anonymné sťažnosti z obsahu ktorých vyplýva, že nebolo možné sa dohovoriť v maďarskom jazyku. Štatistiky z tejto oblasti nie sú známe.

Dostupnosť informácií v jazyku menšiny

Informácia o možnosti používania maďarského jazyka v úradnom styku, ktorej vzor je uvedený v nariadení vlády č. 535/2011 Z. z. sa má umiestniť na dobre viditeľnom mieste.

Z prieskumu ÚV SR je známe, že 52 % oslovených obecných, resp. mestských úradov túto povinnosť nespĺňa a informáciu o možnosti používania menšinového jazyka umiestnenú nemá¹⁸.

Ďalšou dôležitou oblasťou je sprístupnenie informácií v maďarskom jazyku v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v platnom znení (ďalej len „infozákon“). Vo vzťahu k tejto povinnosti obcí bolo v prieskume Okrúhleho stola Maďarov realizovanom v roku 2010 zistené, že celoštátny priemer pri používaní maďarského jazyka (čo je podľa citovaného zákona povinnosťou) pri zverejňovaní informácií podľa Infozákona nedosiahne ani 10%.

Z hľadiska dostupnosti informácií v maďarskom jazyku majú osobitý význam webové sídla obcí. Občianskeho združenia Pro Civis v roku 2014 preskúmalo 512 obcí v ktorých je možné používať maďarský jazyk v písomnom úradnom styku, a zistilo, že 482 z nich má webové sídlo. Šokujúci je údaj, že iba 44,4 % z nich má popri verzii v štátnom jazyku aj maďarskú jazykovú verziu, resp. uvádza časť informácií aj v maďarskom jazyku. 66,6 % webových sídiel zverejňuje nariadenia obcí v štátnom jazyku, čo je v absolútnych číslach 321 obecných webových stránok, avšak v maďarskom jazyku iba sedem, čo je 1,5 %.

Používanie označení v jazyku menšiny: na dopravných značkách označujúcich začiatok a koniec obce, iných označení, používanie jazyka menšiny v obecnom rozhlase a v iných oblastiach

Dotazníkový prieskum ÚV SR zistil, že 25 obcí nemá označenie obce v maďarskom jazyku uvedené na dopravnej značke označujúcej začiatok a koniec obce, čo je 6 % obcí z celkového počtu obcí povinných mať takúto tabuľu. Podľa miestneho zisťovania aktivistov Združenia za Dvojazyčné Slovensko je toto číslo vyššie, až 43 obcí nespĺňa svoju zákonnú povinnosť a počet chýbajúcich dopravných značiek je celkom 97. V súvislosti s týmito dopravnými značkami bolo aj v roku 2014 zaznamenaných viacero útokov vandalizmu¹⁹.

Nedoriešené sú označenia obcí, kde síce počet obyvateľov patriacich k maďarskej národnostnej menšine presahuje hranicu 20 %, avšak z dôvodu, že zo zoznamu obcí

¹⁸ Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky za obdobie 2013-2014. Úrad vlády Slovenskej republiky. 2014.

¹⁹ Dostupné na: <http://ujso.com/online/regio/2014/06/05/ersekujvar-lefestettek-a-magyar-feliratot>
<http://www.szabadujsag.com/tabla-megrongalva/>

uvedených v nariadení vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 v platnom znení boli vynechané, nemôžu mať dopravnú značku s označením obce v maďarskom jazyku – napríklad obec Obid (Ebed) s 88 percentným zastúpením maďarskej menšiny.

Pretrvávajúci je spoločenský záujem o rozšírenie možností používania menšinového jazyka na dopravných značkách²⁰. Ide najmä o nasledovné dopravné značky:

- označenie miestnej časti obce a koniec miestnej časti obce (IS 36c, IS 36d²¹);
- iné názvy, napríklad rieka (IS35);
- hranica okresu (IS 34);
- hranica kraja (IS 33);
- smerové tabule k miestnemu, kultúrnemu, turistickému, náboženskému alebo komunálnemu cieľu (IS 21 až 24);
- ostatné informatívne smerové značky.

V súvislosti so smerovými tabuľami k turistickému cieľu bol v roku 2014 zaznamenaný prípad v Komárne, kde Okresný úrad Nitra pod hrozbou udelenia pokuty v sume 33 190 € vyzval mesto Komárno na odstránenie smerovej tabule v maďarskom a anglickom jazyku. Keďže v danej veci nebolo vydané rozhodnutie, nebolo možné sa proti čomu odvolať. Podat' opravný prostriedok by bolo možné iba v prípade, ak okresný úrad udelí pokutu, vzhľadom na jej výšku sa však mesto rozhodlo tabuľu odstrániť. Takýto postup je v priamom rozpore so záujmom miestnych obyvateľov, ale aj návštevníkov mesta.

Označenie ulíc v maďarskom jazyku je ďalšou možnosťou pre obce používať maďarský jazyk. V 392 obciach z celkového počtu 512 uvedených na zozname v nariadení vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 v platnom znení názvy ulíc nie sú určené. Takých obcí, v ktorých názvy ulíc sú určené a zároveň aj používajú označenie v maďarskom jazyku je iba 92. Na uvedený nedostatok upozornilo mesto Nové Zámky aj dobrovoľníci facebookovskej skupiny *Érsekújvári Magyarok*, a žiadali mesto o doplnenie chýbajúcich označení ulíc v maďarskom jazyku. Vo februári 2014 mesto doplnilo skoro 60 tabuľ

²⁰ Dostupné na: <http://uj szo.com/online/kozelet/2013/12/08/magyar-es-angol-felirat-kerult-a-szlovak-tabla-ala>,
<http://uj szo.com/napilap/regio/2014/07/12/eltuntek-a-tobbnyelvu-feliratok>,
<http://www.felvidek.ma/felvidek/kozelet/47030-nem-kell-a-magyar-felirat>,
http://www.bumm.sk/archivum/2014/07/23/97540_nevtelen-aktivistak-allitottak-helyre-a-magyar-feliratot-gomorben,
<http://somorja.sk/2014/05/30/ketnyelvusitett-utjezo-tabla-somorjan/>

²¹ čísla sú uvedené v zmysle vyhlášky ministerstva vnútra č. 9/2009 Z. z.

v maďarskom jazyku, z toho 30 označujúcich názvy ulíc, a ostatné boli rôzne informačné tabule (označujúce ihriská, plochy pre voľný pohyb psov, tabule náučného chodníka).

Problematickou oblasťou používania maďarského jazyku je označovanie orgánov verejnej správy v jazyku menšiny. Väčšina orgánov, napriek zákonnej povinnosti nie je označených v jazyku menšiny. Tie, ktoré takéto označenie majú, neprekladajú názov obce do maďarského jazyku. Svoju zákonnú povinnosť vykladajú zužujúco, výsledkom čoho sú také gramaticky nesprávne a frustrujúce označenia ako napríklad názov *Daňový úrad Nitra, pobočka Štúrovo* je v maďarskom jazyku označené ako *Adóhivatal Nitra, Kirendeltség Štúrovo*, namiesto označenia *Adóhivatal Nyitra, Párkányi Kirendeltség*.

Zdroj: https://www.facebook.com/ketnyelvu/photos_stream

Vizualizácia dvojjazyčných dopravných značiek, ktoré v súčasnosti nie je možné používať napriek veľkému záujmu zo strany občanov Slovenskej republiky.

V roku 2014 bola zo strany občanov viackrát vyvinutá snaha o umiestnenie označení obcí v maďarskom jazyku na železničných staniciach a zastávkach. Tieto iniciatívy sa ukázali v praxi ako nerealizovateľné kvôli nesúladu právnych predpisov regulujúcich túto oblasť.

Tento nesúlady pretrváva, poslanecký návrh strany Most-Híd sledujúci odstránenie tohto nesúlady napriek začiatocnej podpore zo strany ministerstva dopravy²² nakoniec v parlamente neuspel²³.

Samosprávne noviny sú podľa MK SR úradnou komunikáciou, a preto majú byť v plnom rozsahu preložené a sprístupnené aj v štátnom jazyku. Obce, kde síce má maďarská menšina vysoké zastúpenie, ale svoje noviny vydáva iba v štátnom jazyku už povinnosť prekladať do menšinového jazyka nemajú. Ide o ďalší príklad potvrdzujúci nevyvážený vzťah medzi štátnym jazykom a jazykom menšiny, zabraňujúci používanie menšinových jazykov.

Výskyt maďarského jazyka v tlači, v médiách a v kultúrnom živote

Písaná tlač

Štatistiky o počtoch a tituloch periodickej tlače v maďarskom jazyku sú známe z dotačného systému Kultúra národnostných menšín (ďalej len „KNM“), ako aj zo zoznamu periodickej tlače vedenom MK SR²⁴. V zmysle údajov zo zoznamu periodickej tlače je v súčasnosti v Slovenskej republike vydávaných 47 titulov periodickej tlače v maďarskom jazyku a ďalších 69 titulov je vydávaných dvojjazyčne v slovenskom a maďarskom jazyku. Nebola však doposiaľ vykonaná žiadna analýza o dostatočnosti a kvalite periodickej tlače v maďarskom jazyku v Slovenskej republike v porovnaní s periodickou tlačou v štátnom jazyku.

Televízia a rozhlas

Vysielací čas v štátnej televízii nie je dostatočný, RTVS nedostatočne plní svoju hlavnú činnosť v tejto oblasti podľa zákona²⁵. RTVS vysielala v maďarskom jazyku denne 7

²² Dostupné na: <http://ujso.com/online/kozelet/2014/02/08/vasuti-tablak-fel-ev-meg-biztosan-kell>

²³ Dostupné na: <http://www.parameter.sk/rovat/belfold/2014/04/01/bugar-ficoek-maris-bosszut-alltak-szlovakiai-magyarokon>

²⁴ V zmysle ustanovenia § 11 zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení zákona č. 221/2011 Z. z., ministerstvo kultúry eviduje periodickú tlač zapisom do zoznamu, zmenou zápisu v zozname a výmazom zápisu zo zoznamu. Zoznam je verejne prístupná evidencia periodickej tlače vydávanej na území Slovenskej republiky a každý má právo nahliadnuť do tohto zoznamu, zhotovovať si z neho výpisy alebo odpisy. Jedným z povinných údajov žiadosti o zápis do zoznamu periodickej tlače je aj jazyk vydávania periodickej tlače. Prístup do zoznamu je možný prostredníctvom webového sídla ministerstva kultúry a jedným z vyhľadávacích kritérií je aj jazyk vydávania periodickej tlače.

²⁵ V zmysle § 5 ods. 1 písm. g) zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov hlavnou činnosťou Rozhlasu a televízie Slovenska je okrem iného aj vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených

minút správ (spolu 35 minút týždenne), jeden magazín v rozsahu 26 minút a jeden diskusný formát v rozsahu 26 minút týždenne. Spolu je to 88 minút týždenne. Tieto formáty sú ad hoc dopĺňané inými formátmi: v roku 2012 to boli dokumenty od nezávislých tvorcov (10 x 26 minút), v roku 2013 dokumenty vo vlastnej výrobe (10 x 26 minút). V roku 2011 bola zrušená relácia *Na tanieri – Teritéken*, ktorá bola naplánovaná v rozsahu 60 minút dvojtýždenne, čím došlo k úbytku programov v maďarskom jazyku. Celkový odvysielaný čas v porovnaní s celkovým vysielacím časom Slovenskej televízie nepredstavuje ani jedno percento.

Výrobu a vysielanie menšinových televíznych programov súkromnými vysielateľmi naďalej sťažujú ustanovenia zákona o štátnom jazyku, ktoré súkromným televíznym spoločnostiam predpisujú povinnosť prekladu, titulkovania alebo dabingu v štátnom jazyku. Cieľovou skupinou týchto programov sú diváci patriaci k národnostnej menšine. Tieto povinnosti znevýhodňujú výrobcov a vysielateľov menšinových televíznych programov oproti televíziám vysielajúcim v štátnom jazyku, keďže sa im zvyšujú náklady na výrobu a opätovné vysielanie programu až o 40 %. Takéto zaťaženie možno považovať za hospodárske znevýhodnenie na základe etnického princípu. Zákonná úprava de facto znemožňuje živé a interaktívne vysielanie programov v jazyku menšín. V súčasnosti prebieha aj súdne konanie v tejto veci. Rada pre vysielanie a retransmisiu 26. februára 2013 vo svojom rozhodnutí uložila prevádzkovateľovi programovej služby *Štúrovská televízia* pokutu vo výške 165 eur za nedodržanie podmienok používania štátneho jazyka podľa § 16 ods. 3 písm. e) zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii v spojení s § 5 ods. 1 zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku. Porušenie zákona v zmysle rozhodnutia rady potvrdeného v roku 2014 aj rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky spočívalo v tom, že 6. júla 2012 bol viackrát odvysielaný príspevok o tragickej dopravnej nehode pri Štúrove, ktorý obsahoval rozhovor dvoch mužov k dopravnej nehode v maďarskom jazyku. Predmetný príspevok bol odvysielaný bez slovenských titulkov a nebol následne odvysielaný v slovenskom jazyku. Uvedená vec je momentálne na Ústavnom súde Slovenskej republiky, keďže prevádzkovateľ programovej služby *Štúrovská televízia* naďalej trvá na svojom názore, že Rada pre vysielanie a retransmisiu svojim rozhodnutím zasahuje do slobody prejavu a porušuje právo na rovnaké zaobchádzanie, resp. zákaz diskriminácie.

programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva Slovenskej republiky; na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny zriaďuje Rozhlas a televízia Slovenska samostatné organizačné útvary Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie.

Elektronické médiá

Štatistiky o elektronických médiách (internetové portály) v maďarskom jazyku sú známe iba z dotačného systému Kultúra národnostných menšín. Nebola však doposiaľ vykonaná žiadne analýza o dostatočnosti a kvalite elektronických médií v maďarskom jazyku v Slovenskej republike v porovnaní s elektronickými médiami v štátnom jazyku.

Možnosti na používanie maďarského jazyka v sociálnej sfére

Napriek tomu, že používanie menšinových jazykov v zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnej služby alebo zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je veľmi významnou sférou používania jazyka, nie je táto sféra vôbec zmapovaná. Neexistujú štatistiky, aktuálne výskumy, takisto chýba odborná terminológia podporujúca používanie menšinových jazykov v tejto oblasti. Za pozitívny príklad používania maďarského jazyka v zdravotníctve možno uviesť vzor písomného informovaného súhlasu pred vykonaním sterilizácie vydaného aj v menšinových jazykoch uvedeného vo vyhláške Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 56/2014. Ide o pozitívny posun, ktorý by bol potrebný rozšíriť aj na ostatné prvky zdravotnej dokumentácie adresovanej pacientom. Takisto je pozitívnym príkladom dvojajazyčnosti Nemocnica s poliklinikou v Dunajskej Strede, v ktorej sú všetky nápisy, informačné tabule umiestnené dvojajazyčne – v slovenskom a v maďarskom jazyku. Táto dvojajazyčnosť však už na webovom sídle nemocnice chýba. Pozitívny vzor dunajskostredskej nemocnice by bolo potrebné rozšíriť aj na ostatné nemocnice na Slovensku, resp. aspoň na tie, ktoré pôsobia na jazykovo zmiešanom území. V roku 2014 došlo vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou v Nových Zámkoch ku veľmi nedôstojnému správaniu lekára voči pacientke s materinským jazykom maďarským, ktorá došla na pohotovosť so svojím slovenským partnerom. Obaja dobre ovládali aj druhý jazyk (ona slovenský, on maďarský). Lekár narodený v Bulharsku hovoril s nimi po slovensky s akcentom, ktorému pacientka iba ťažko rozumela. Jej partner navrhol, že im bude tlmočiť, to však doktor odmietol, takisto odmietol pacientku vyšetriť a na lekársky nález napísal iba toľko: „Pacientka neovláda slovensky jazik, lekar neovlada maďarský“. Prípado bol oznámený príslušným orgánom, z ich strany však dodnes nebola žiadna reakcia.

Podľa informácií Ministerstva sociálnych vecí, práce a rodiny Slovenskej republiky v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko a resocializačné stredisko) sú

vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre deti a plnoleté fyzické osoby aj v jazyku menšiny, resp. v jazyku, ktorý používajú. Zamestnanci predmetných zariadení vo veľkej väčšine ovládajú príslušný jazyk menšiny a používajú ho najmä v rámci individuálneho prístupu ku klientom, čo má zásadný vplyv nielen na spokojnosť klientov, ale aj na efektívnosť vykonaných opatrení. V záujme podpory používania jazyka menšiny sú pre klientov k dispozícii tlačoviny a literatúra. Klientom je taktiež zabezpečená možnosť sledovania televíznych programov v jazyku, ktorý používajú. Pri umiestňovaní dieťaťa do zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa o. i. uplatňuje zásada jeho umiestnenia do zariadenia, ktoré je najbližšie k miestu jeho obvyklého pobytu. Takýmto spôsobom sa aktívne podporuje udržiavanie kontaktu dieťaťa s jeho rodinou, ktorá v styku s ním môže používať jazyk menšiny. Deťom je taktiež zabezpečené školské vzdelávanie v menšinovom jazyku, ktorý používajú. V prípade maloletých bez sprievodu sa na základe zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zabezpečuje starostlivosť primeraná kultúre, jazyku, náboženstvu a tradíciám krajiny ich pôvodu. Na účely zisťovania názoru týchto detí na veci, ktoré sa ich priamo týkajú je vždy zabezpečené zisťovanie názoru v jazyku menšiny, resp. v jazyku, ktorému rozumejú. Prístup v súlade so zákonom o používaní jazykov národnostných menšín uplatňuje rezort práce, sociálnych vecí a rodiny aj v zariadeniach sociálnych služieb (napr. zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb a iné), v ktorých sú umiestnení klienti – príslušníci národnostných menšín. Zamestnanci zariadení sociálnych služieb spravidla ovládajú príslušný jazyk menšiny a používajú ho najmä v rámci individuálnej starostlivosti o klientov, čo má zásadný vplyv nielen na spokojnosť klientov, ale aj na efektívnosť poskytovaných sociálnych služieb.

Právna úprava používania menšinových jazykov v sociálnej sfére je nedostatočná, keďže používanie je podmienené a obmedzené. Jazykové schopnosti personálu zdravotných a sociálnych zariadení determinujú mieru používania menšinových jazykov. Napriek tomu pracovníci v zdravotníctve a sociálnej sfére nie sú povinní ovládať menšinový jazyk, ale práve naopak, právna úprava ich chráni pred tým, aby zo strany zamestnávateľov im bola takáto požiadavka stanovená.

Priority, resp. potreby riešenia v roku 2015

Zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny vyjadrujú svoju nespokojnosť so stavom používania maďarského jazyka na Slovensku, a to kvôli týmto najčastejším problémom²⁶:

- používanie zužujúceho výkladu pri aplikácii zákona o používaní jazykov národnostných menšín,
- uplatňovanie opatrení, ktoré obmedzujú možnosti používania maďarského jazyka.

Zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny odporúčajú orgánom verejnej moci prijať v oblasti používania maďarského jazyka v Slovenskej republike v roku 2015 nasledovné opatrenia:

1. realizácia detailného prieskumu a sociologického výskumu o stave používania maďarského jazyka v obciach, kde aspoň 15 % obyvateľstva sa prihlásilo k maďarskej národnosti v rámci sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2011, ktoré podajú hodnovernú informáciu o tom, či sú splnené zákonom stanovené povinnosti a v akej miere sú využívané zákonom dané možnosti na používanie maďarského jazyka;
2. náprava stavu v obciach, kde boli zistené nedostatky v rámci prieskumu podľa predchádzajúceho odseku bez ukladania sankcií;
3. realizácia prieskumu a sociologického výskumu o stave používania maďarského jazyka v obchodnej, ekonomickej a sociálnej sfére, ktoré podajú hodnovernú informáciu o tom, v akej miere sú využívané zákonom dané možnosti na používanie maďarského jazyka, resp. či zodpovedá zákonná úprava požiadavkám praxe;
4. ustanovenie národnej authority na odbornú a metodickú starostlivosť o maďarský jazyk, ktorá okrem iného zavádza odbornú terminológiu povinne používanú orgánmi verejnej správy v úradnom styku a štandardizuje geografické označenia v maďarskom jazyku;
5. zabezpečenie jazykovej prípravy zamestnancov orgánov verejnej správy na používanie maďarského jazyka v úradnom styku, tak, aby takéto vzdelávanie bolo pre zamestnancov prístupné bez úhrady a počas pracovného času;

²⁶ Fórum inštitút pre výskum menšín: Hatékony érdekvégyesítés. Šamorín – Somorja. 2009. Pozri stranu 73.

6. zaviesť v technických normách vzory bezpečnostných nápisov aj v menšinových jazykoch;
7. zosúladiť legislatívnu úpravu označovania železničných staníc a zastávok tak, aby bolo možné tieto objekty označiť aj v menšinových jazykoch. Označenie v jazykoch menšín odporúčame uviesť spolu s názvom v štátnom jazyku na jednej tabuli, s rovnakou veľkosťou písma;
8. zmeniť tie pasáže zákona o štátnom jazyku, a to najmä § 5 ods. 1 písm. a) a b), ktoré znemožňujú priamy prenos programov a vysielanie interaktívnych programov v jazykoch menšín, keďže predpisujú povinnosť titulkovania alebo dabing v štátnom jazyku s ich bezprostredne nasledujúcim vysielaním v štátnom jazyku. Do zmeny predmetných ustanovení zákona zabezpečiť finančné zdroje na úhradu nákladov vznikajúcich prekladom, výrobou a opätovným vysielaním týchto programov;
9. naplniť § 5 ods. 1 písm. g) zákona č. 532/2010 Z. z., kde je predpísaná povinnosť zabezpečenia vysielania v jazykoch menšín v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva Slovenskej republiky;
10. realizácia monitoringu a prieskumu o výskyte maďarského jazyka v tlači, v médiách a kultúrnom živote;
11. realizácia informačnej kampane v okruhu obyvateľov, aby používali svoj materinský jazyk, a tak prispeli k jazykovej a kultúrnej rozmanitosti Slovenskej republiky;
12. rozšírenie možností používania maďarského jazyka o oblasti opísanej v tejto hodnotiacej správe;
13. ustanovenie pracovných skupín VNMES pre témy určené v tejto hodnotiacej správe;
14. zabezpečenie používania maďarského jazyka v úradnom styku prebiehajúcim formou e-governmentu;
15. organizovať na pôde ÚV SR odborný seminár právnikov, jazykovedcov, sociológov, ktorí sa venujú používaniu menšinových jazykov, odborníkov z aplikačnej praxe zákona o používaní jazykov národnostných menšín za účelom odbornej diskusie o výklade tohto zákona.

V oblasti používania jazykov národnostných menšín na Slovensku je najväčšia priorita, aby Slovenská republika upravila vnútroštátne predpisy tak, aby úprava jazykových práv bola prehľadná, jednotná a v praxi aplikovateľná a to najmä tak, že príslušné právne predpisy zreviduje v zmysle posudku Európskej komisie pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) zo dňa 15. októbra 2010.

Moravská národnostná menšina

Moravania žijúci v Slovenskej republike používajú slovenský, prípadne český jazyk vo všetkých úradných, obchodných i kultúrnych inštitúciách, taktiež v náboženskom živote a v styku s orgánmi verejnej správy, keďže tieto jazyky sú pre Moravanov zrozumiteľné vzhľadom k tomu, že slovenský aj český jazyk sa vyvinuli so staroslovienčiny, čo bol pôvodný jazyk Moravanov.

Nemecká národnostná menšina

Väčšia časť karpatských Nemcov veľmi dobre ovláda aj slovenský jazyk, avšak obvykle majú problémy s nemeckou gramatikou. Je to pochopiteľné, pretože už po roku 1945 na Slovensku neboli možnosti vzdelávania v nemeckom jazyku dostatočné – málo vyučovacích hodín v škole, prípadne domáce vzdelávanie. To nepostačovalo ku kvalitnému osvojeniu nemeckého jazyka. Po roku 1989 vznikli určité možnosti na nemeckých menšinových školách, avšak vzhľadom na rozptýlenosť nemeckého osídlenia sa len vo výnimočných prípadoch môže na školách učiť nemčina ako materinský jazyk. Problémom je aj nedostatok kvalifikovaných učiteľov na týchto školách. Spolková republika Nemecko síce vysielala každoročne lektorov nemeckého jazyka, ktorí majú pôsobiť aj ako multiplikátori, avšak požiadavky z roka na rok narastajú, čo nie je možné saturovať. Už od začiatku 90. rokov 20. storočia sme sa spolu s niektorými inými menšinami pokúšali vytvoriť systém vlastnej prípravy učiteľov, čo sa však nepodarilo zrealizovať.

Karpatskí Nemci nemajú problém s používaním menšinového jazyka v styku s orgánmi verejnej správy. V Bratislave a na väčších podujatiach sa konajú aj nemecké omše.

Na Slovensku vychádza mesačník karpatských Nemcov *Karpatenblatt*, okrem toho v Bratislave sa vydávajú časopisy *Pressburger Zeitung* a *Neue Pressburger Zeitung*. V národnostnom vysielaní RTVS má nemecká menšina svoj priestor. Vyskytujú sa však problémy, keďže vysielané témy sú zväčša viazané na región východného Slovenska, kde má redakcia národnostného vysielania svoje sídlo. Zrejme je to spôsobené finančnými možnosťami.

Pol'ská národnostná menšina

V úradnom styku sa poľština nevyužíva na Slovensku vôbec. Predpokladáme, že v obchodnej resp. ekonomickej sfére sa poľština ako menšinový jazyk používa vo veľmi obmedzenej miere. Oblasťou, kde sa poľština ako menšinový jazyk využíva, je spoločenský život poľskej národnostnej menšiny, t. j. kultúrne podujatia a iné spoločenské projekty. Pokiaľ ide o ďalšie oblasti, v rámci náboženského života sa poľština využíva na svätých omšiach vysluhovaných v poľskom jazyku.

Informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, resp. iné, dôležité informácie sa v poľskom jazyku v rámci Slovenskej republiky neuvádzajú.

Pokiaľ ide o televíziu a rozhlas, možno spomenúť program o Poliakoch na Slovensku v rámci televízneho vysielania verejnoprávnej televízie – RTVS: Dvojka, v ktorom sa vyskytuje aj poľský jazyk, taktiež v Slovenskom rozhlase 5 (Rádio Patria), ktorý vysiela reláciu pre národnostné menšiny a etnické skupiny na Slovensku v ich materinských jazykoch, každé tri týždne odznie hodinová relácia aj v poľskom jazyku. V slovenskej písanej tlači ani v slovenských elektronických médiách sa poľština nevyskytuje.

V žiadnom zo sociálnych ani zdravotníckych zariadení sa poľština na Slovensku nepoužíva.

Otvorená otázka absencie verejnoprávnej poľskej televízie zostáva nevyriešená, t. j. na území Slovenskej republiky chýba akákoľvek ponuka poľských televíznych programov (TVP1, TVP2 – poľské verejnoprávne stanice) tak, ako tomu je v prípade maďarských či rakúskych a iných staníc zaradených do vysielania na slovenskom území. Príslušníci poľskej národnostnej menšiny tento nedostatok obzvlášť pociťujú, keď nemajú prístup k žiadnemu živému poľskému médiu, ktoré by umožňovalo živý kontakt so spoločenským, kultúrnym, ako aj politickým dňaním v Poľsku. Takýto kontakt žiadne zo súčasne dostupných médií neposkytuje. Na tento nedostatok poľská národnostná menšina upozorňuje pravidelne už niekoľko rokov aj rámci predkladaných hodnotiacich správ, no situácia sa vôbec nemení a predostieraný problém ostáva bez akejkoľvek reakcie.

Rómska národnostná menšina

Používanie rómskeho jazyka v úradnom styku

Stav v oblasti používania rómskeho jazyka zo strany príslušníkov rómskej národnostnej menšiny v zmysle zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, podľa ktorého majú právo okrem štátneho jazyka (zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky) používať rómsky jazyk, sa od minulého roka nezmenil. V tejto oblasti ostáva nedostatok dostupných informácií o tom, že by Rómovia na Slovensku túto možnosť využívali.

Tak ako sa uvádza v minuloročnej správe, je možné predpokladať, že k verbálnej komunikácii v rómskom jazyku v úradnom styku dochádza v niektorých obciach, v ktorých sú rómski starostovia a pracovníci obecných úradov. Úradníci, s ktorými Rómovia na úradoch prichádzajú do styku neovládajú rómsky jazyk. Nízke národné povedomie a nedostatočná znalosť vlastných práv vyplýva z nízkej vzdelanostnej úrovne a zo znevýhodneného spoločenského postavenia Rómov.

Rovnaká situácia pretrváva v obchodnej a ekonomickej sfére. V sociálnej sfére sa používa rómsky jazyk pri prvom kontakte s klientmi najmä v prostredí marginalizovaných rómskych komunít. Rómsky jazyk sa používa najmä v rámci výkonu niekoľkých pomáhajúcich profesií, ktorých cieľom je sociálna inklúzia a pozdvihnutie životného štýlu najmä Rómov žijúcich v segregovaných osadách.

Ide najmä o tieto profesie: terénny sociálny pracovník, asistent terénneho sociálneho pracovníka, rómsky asistent učiteľa, asistent učiteľa, komunitný pracovník v oblasti zdravotnej výchovy, policajný špecialista pre prácu s komunitami. Podrobnejšie charakteristiky týchto profesií sú uvedené v minuloročnej správe.

K týmto profesiám patria aj členovia rómskych občianskych hliadok. Rómske občianske hliadky sú nástrojom na posilnenie miestneho aktivizmu, na podporu komunitného rozvoja, na zníženie páchania protispoločenských konaní, na udržiavanie verejného poriadku a štandardnej kvality životného prostredia v lokalitách, v ktorých žijú obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít.

Aktuálne informácie o používaní rómskeho jazyka v úradnom styku uvádza Správa o stave používania jazykov národnostných menšín na území Slovenskej republiky vypracovaná v zmysle § 7a ods. 2 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov. Správa mapuje obdobie rokov 2013 až 2014 a sumarizuje vnútroštátny legislatívny rámec používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike, mapuje proces a výsledky implementácie medzinárodnoprávneho rámca ochrany menšinových jazykov v Slovenskej republike, ako aj aktuálny vývoj v oblasti inštitucionálneho zabezpečenia používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike.

S cieľom poskytnúť komplexný obraz o aktuálnom stave používania jazykov národnostných menšín orgánmi územnej samosprávy sa uskutočnil prieskum, v rámci ktorého boli oslovené všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí ustanovenom v prílohe nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 Z. z. z 19. decembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. Ide o 656 obcí, z toho 512 s maďarským, 68 s rusínskym, 57 s rómskym, 18 s ukrajinským a 1 s nemeckým obyvateľstvom. Súčasťou správy sú aj výsledky analýzy dát získaných v rámci tohto prieskumu vrátane čiastočnej komparácie s výsledkami prieskumov uvedených v predchádzajúcej správe. Do týchto údajov boli zahrnuté aj údaje za 17 obcí s obyvateľstvom patriacim k dvom národnostným menšinám. Výsledky prieskumu v súlade s citovaným zákonom mapujú stav v oblasti označení obcí, orgánov verejnej správy a ulíc v jazyku príslušnej národnostnej menšiny, počtu zamestnancov obecného alebo mestského úradu ovládajúcich jazyk príslušnej národnostnej menšiny, zverejnení informácií o možnosti používania jazyka príslušnej národnostnej menšiny v ústnej i písomnej podobe v úradnom styku, prijímania podaní a poskytovania písomných odpovedí na písomné podania v jazyku príslušnej národnostnej menšiny, ako aj poskytovania formulárov, informácií týkajúcich sa ohrozenia života jazyku príslušnej národnostnej menšiny a viacerých iných možností, ktoré vymenúva zákon.

Správa na viacerých miestach konštatuje, že v prípade rómskej menšiny zostáva podiel obcí umožňujúcich používať rómsky jazyk aj v porovnaní s rokom 2011 naďalej nízky a v niektorých prípadoch, napríklad v oblasti zverejňovania informácií týkajúcich sa

ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov s rómskou menšinou takéto informácie nie sú v rómskom jazyku dostupné vôbec.

V správe z roku 2011 sa v tejto súvislosti konštatovalo, že príslušníci rómskej národnostnej menšiny ani v jednej obci nepreukázali vôľu k používaniu označení názvov obcí v rómskom jazyku, pretože označovanie obcí v rómskom jazyku považujú za hrozbu ešte väčšej segregácie, než v akej sa v súčasnosti nachádzajú a preto s ním nesúhlasia.

Používanie rómskeho jazyka pri bohoslužbách

V oblasti používania rómskeho jazyka v náboženskom živote príslušníkov rómskej národnostnej menšiny zostáva stav popísaný v minulej správe. Väčšina Rómov na Slovensku sa tradične hlási k rímsko-katolíckemu vierovyznaniu. Pri rímskokatolíckej cirkvi je potrebné rozlišovať pastoráciu Rómov, ktorá sa deje v jednotlivých farnostiach najmä vďaka práci konkrétnych kňazov a pastoráciu Rómov, ktorá prebieha prostredníctvom systematickej práce niektorých reholí a spoločenstiev pri katolíckej cirkvi. Rímskokatolícka cirkev povoľuje v rámci svätej liturgie konať bohoslužby v jazykoch národnostných menšín. Rómsky jazyk sa vo svätej liturgii ani v lokalitách, kde žijú výlučne Rómovia, nepoužíva. Veriaci používajú rómsky jazyk pri modlitbách a piesňach. V poslednom desaťročí sa o Rómov začala zaujímať aj Evanjelická cirkev a iné menšie cirkvi.

Periodiká

V súčasnosti sa rómsky jazyk používa v týchto periodikách, ktorých sa väčšia časť textov publikuje v slovenskom jazyku:

- *Detský časopis Lul'udi* – s podtitulom časopis pre rómske deti, v súčasnosti vychádza ako občasník v závislosti na získaných dotáciách.
- *Romano nevo lil* – nezávislé kultúro-spoločenské noviny Rómov na Slovensku, v súčasnosti vychádzajú ako občasník v závislosti od získaných dotácií.
- *Mišusori (Myšulienka)* – rómsko-slovenský humoristický, satirický dvojmesačník pre deti predškolského a školského veku.
- *Romane nevipena – Rómske noviny*, mesačník pre všetkých pomáhajúcich v rómskych komunitách.

Elektronické médiá

Rovnako ako v minulom roku sa rómsky jazyk používa v rámci vysielania RTVS:

- v televízii: *Rómsky magazín – So vakeres?* Spravodajsko-publicistická relácia o živote Rómov na Slovensku. Vysiela sa týždenne 26 minút v RTVS (Dvojka), vysielací jazyk je rómsky so slovenskými titulkami.

- v rozhlase: relácia *Rómske slovo* – spravodajsko-publicistický prehľad udalostí o živote Rómov na Slovensku. Vysiela sa týždenne 2 hodiny v RTVS – Rádio (Rádio Patria), štyri 30 minútové relácie, 15 minút slova a 15 minút hudby, vysielacie jazyky sú slovenský a rómsky.

Vo vzťahu k rómskej národnostnej menšine zohráva významnú úlohu *Rómske mediálne centrum* (MECEM).

Rómska literárna tvorba

Rómsky literárny klub - ROLIK

ide o subjekt, ktorý je v rámci Európy ojedinelým subjektom na poli písanej rómskej literatúry. Je spoločenstvom autorov prózy a poézie, ktorých inšpiráciou k literárnej tvorbe je život Rómov. S myšlienkou založiť tento klub prišla *Krajská asociácia rómskych iniciatív (KARI)* so sídlom v Banskej Bystrici v roku 2009. Práca *KARI* je úzko spätá s kultúrou, vzdelávaním, ako aj so sociálnymi aspektmi problémov rómskej menšiny. Rómsky literárny klub je v súčasnosti vo fáze svojho rozširovania tak z personálneho hľadiska, ako aj hľadiska ďalšieho formovania a smerovania. Cieľom klubu je prezentovať literárnu tvorbu Rómov a o Rómoch, zachovávať, rozvíjať a dostať do života rómsky jazyk, jeho spisovnú podobu. Taktiež pomocou kníh rozvíjať a skvalitňovať rómsky jazyk, sprístupniť ho a umožniť širokému spektru konzumentov, uchovať bohatstvo rómskej literárnej tvorby ako ojedinelého skvostného prvku kultúrneho dedičstva Rómov na Slovensku.

Klub prezentuje kvality a schopnosti rómskych autorov mladšej i staršej generácie a ambíciou nadviazať na „velikánov“ rómskej literatúry minulosti, ale aj súčasnosti (E. Lacková, D. Banga, D. Hivešová Šilanová a iní) s cieľom odbúravať stereotypy, že rómska kultúra v podobe slova sa po stáročia i dnes traduje prevažne vo verbálnej podobe (paramisi – rozprávky). Doposiaľ ROLIK vydal 6 dvojjazyčných rómsko-slovenských zbierok s tvorbou

pre dospelých a pre deti. Reprezentoval Slovensko na medzinárodnej úrovni v rámci krajín V 4.

V rámci podpory rómskeho jazyka významné miesto patrí občianskemu združeniu *Romano kher*, poslaním ktorého je zbieranie, spracovanie a distribúcia informácií, dát, dokumentov a publikácií o Rómoch pre Rómov a pre majoritnú spoločnosť s cieľom lepšej informovanosti o Rómoch, posilnenia identity Rómov, zlepšenia vzdelanostnej úrovne Rómov a zlepšenia spolunažívania Rómov a majoritnej spoločnosti. Jeho hlavným cieľom je združovanie ľudí s cieľom realizovať a podporovať projekty a aktivity zamerané najmä na vzdelávanie detí, mládeže a dospelých pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, zdravotne postihnutých, detí z detských domovov, príslušníkov menšín (etnické, záujmové, názorové a iné).

Odporúčanie pre oblasť rómskeho jazyka

Vytvoriť a stabilizovať inštitúciu na podporu a rozvoj rómskeho jazyka, podporovať uplatnenie znalosti rómskeho jazyka pri profesiách, kde cieľovú skupinu tvoria príslušníci rómskeho etnika (učitelia, rómski novinári, sociálni pracovníci, zdravotnícky personál, pomáhajúce profesie), realizovať aktivity scitlivejúce verejnosť vo vzťahu ku kultúrnej hodnote rómskeho jazyka ako jedinečného nenahraditeľného kultúrneho dedičstva a propagácii viacjazyčného prostredia.

Rusínska národnostná menšina

Používanie rusínskeho jazyka v úradnom styku je dôležitou témou, ktorá za posledné obdobie žiaľ opakovane nenachádza konkrétne riešenia. V roku 2014 Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny, vychádzajúc z nariadenia vlády č. 534/2011 Z. z. z 19. decembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, uskutočnil dotazníkový prieskum vo všetkých 68 rusínskych obciach, uvedených v tomto nariadení. Počet rusínskych obcí, ktoré zaslali vyplnený dotazník bol 49, čo predstavuje podiel 72 % z celkového počtu.

Podľa tohto prieskumu v rusínskych obciach až 86 % zamestnancov ovláda hovorový rusínsky jazyk, ale úradnú agendu, aj to čiastočne, vedie aj naďalej len jedna rusínska obec. Dôvodom, prečo úradná agenda nie je vedená v rusínskom jazyku je v prvom rade neovládanie prioritného grafického systému rusínskeho jazyka, t. j. azbuky zamestnancami jednotlivých obcí. V obchodnej a ekonomickej sfére používanie rusínskeho jazyka úplne absentuje. Obchodno-právna a ekonomická agenda je takmer výlučne vedená v slovenskom jazyku.

V sfére kultúry je rusínsky jazyk najviac používaným spomedzi všetkých sfér národnostného života rusínskej národnostnej menšiny na Slovensku avšak predovšetkým v hovorenej podobe. Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove používa ako javiskovú reč a svoje predstavenia hrá výlučne v rusínskom jazyku, väčšina predstavení *Poddukelského umeleckého ľudového súboru* je dramaturgicky postavená na prezentácii rusínskych tradícií (piesne, zvyky, hovorené slovo). Rovnako sa rusínsky jazyk používa pri označovaní exponátov v Slovenskom národnom múzeu – Múzeu rusínskej kultúry v Prešove. Rusínsky jazyk sa tiež používa ako sprievodné moderátorské slovo na žánrovo rôznorodých podujatiach, v interpretačnej sfére poézie a prózy (napr. celoslovenská súťaž v umeleckom prednese v rusínskom jazyku *Duchnovičov Prešov*) či ako hudobno-slovné pásma folklórnych súborov (napr. *Dni rusínskych tradícií*). Rusíni svojou náboženskou štruktúrou vykazujú, oproti iným menšinám, podstatne nižší počet veriacich Rímskokatolíckej cirkvi. Na druhej strane prekračujú celoslovenský priemer v rámci Gréckokatolíckej cirkvi (57,3 %) a

Pravoslávnej cirkvi (33,1 %). U Rusínov sa prejavuje vysoká miera religiozity, keďže len 5,1 % sa prihlásilo ku kategórii „bez vyznania“.

Bohoslužobným jazykom gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi v rusínsky hovoriacich obciach, prevažne sa nachádzajúcich na území Prešovského samosprávneho kraja, je cirkevnoslovanský jazyk (staroslovienčina). Rusínsky jazyk sa používa iba v niektorých gréckokatolíckych farnostiach ako liturgický jazyk pri vybraných obradových úkonoch (čítanie, evanjeliá, apoštola, kázeň, vysluhovanie sviatostí a pod.). Používanie cirkevnoslovanského jazyka a tzv. rusínskej pastoračnej praktiky je predmetom žiadostí mnohých gréckokatolíckych veriacich rusínskej národnosti dožadujúcich sa od svojho biskupa povolenia na používanie ich rodnej reči v cirkevnej sfére. Rusínski kňazi i veriaci však narážajú na nesúhlas nadriadenej cirkevnej hierarchie, ako aj na bariéru nezájmu, spôsobenú už skôr zavedenou pastoráciou v slovenskom jazyku. Pastoračná prax v Pravoslávnej cirkvi sa dodnes pridrižava výlučne používania cirkevnoslovanského jazyka v liturgii a liturgických obradoch. Pri vyučovaní náboženstva (vydané učebnice), ako aj vo svojich tlačovinách (publikácie, časopisy, bežná korešpondencia, obežníky a pod.), gréckokatolícka aj pravoslávna cirkev preferujú slovenský jazyk. V tejto oblasti nebol doposiaľ realizovaný relevantný prieskum a neexistuje presná analýza stavu používania rusínskeho jazyka v cirkevnej sfére.

Osobitnou oblasťou, ktorá zaznamenala zvýšený záujem a stala sa priestorom pre používanie rusínskeho jazyka sú webové stránky a sociálne siete. Tento jav bol spôsobený na jednej strane kulmináciou záujmu o komunikáciu takmer výlučne v rámci priestoru informačných technológií, ale aj snahou občianskych združení a jednotlivcov burcovať spoločné rusínske povedomie. Neznalosť kodifikovaného rusínskeho jazyka spôsobená absenciou výučby v školách odhaľuje komunikácia na sociálnych sieťach a webových sídlach. Vyše 90 % príspevkov je v slovenskom jazyku resp. v rusínskom jazyku písanom latinkou. Stav sa dlhoročne a tradične nemení.

Rusíni v písomnom styku, rovnako aj v úradnom styku a v komunikácii na verejnosti, preferujú štátny jazyk. Väčšina občanov Slovenskej republiky rusínskej národnosti s dosiahnutým stredoškolským vzdelaním s maturitou maturovala zo slovenského jazyka, pričom zo spoločenských a politických dôvodov nemali možnosť maturovať z materinského rusínskeho jazyka.

Povinnosť obcí podľa nariadenia vlády č. 184/1999 Z. z. uvádzať informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov Slovenskej republiky na miestach prístupných verejnosti popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny sa nedodržiava a tieto informácie nie sú k dispozícii v rusínskom jazyku. Vzhľadom na znalosť slovenského jazyka zo strany rusínsky hovoriacich občanov, ako aj angažovaných občianskych združení, nevznikla v roku 2014 požiadavka mať tieto informácie v rusínskom jazyku.

Príkladom zabezpečenia informácií v rusínskom jazyku je webové sídlo Verejného ochrancu práv www.vop.gov.sk, kde sú formuláre a informačné materiály uvedené v rusínskom jazyku (okrem slovenčiny tiež po maďarsky, poľsky, ukrajinsky, česky, nemecky, anglicky, francúzsky, bulharsky, chorvátsky, španielsky, rusky, rómsky, rusínsky, srbsky a v arabčine).

Ovládanie rusínskeho jazyka zamestnancami obcí a miestnych orgánov štátnej správy je najmä v písomnej podobe na nízkej úrovni, pričom chýba znalosť kodifikovanej podoby jazyka. Zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, v § 3 ods. 2 umožňuje príslušníkom národnostných menšín používať v úradnom styku jazyk národnostnej menšiny, viesť orgánom príslušným verejnej správy celú úradnú agendu (matriky, zápisnice, uznesenia, štatistiky, evidencie, bilancie, úradné záznamy, informácie určené pre verejnosť a pod.). Podľa dotazníkového prieskumu ÚV SR z roku 2014, v rusínskych obciach až 86 % zamestnancov ovláda hovorový rusínsky jazyk. Úradnú agendu, aj to čiastočne, však vedie len jedna rusínska obec. Počas zasadnutí obecného zastupiteľstva využíva možnosť komunikovať v jazyku národnostnej menšiny 79 % obcí s rusínskou menšinou. Zápisnice, uznesenia a matriky sa v rusínskych obciach vedú v slovenskom jazyku, keďže zamestnanci obcí neovládajú písomnú podobu kodifikovaného rusínskeho jazyka.

K 1. septembru 2014 v oblasti územnej samosprávy uvádzalo informáciu o možnosti používania jazyka národnostnej menšiny 23 % obcí s rusínskou národnostnou menšinou. Integrovanou súčasťou možnosti používať jazyk národnostnej menšiny v úradnom styku je prijímanie podaní v jazyku národnostnej menšiny. Občania podávali podania v jazyku národnostnej menšiny v ústnom aj písomnom styku v 8 % obcí s rusínskou národnostnou menšinou. V oblasti poskytovania úradných formulárov v jazyku rusínskej národnostnej menšiny poskytlo takéto formuláre 8 % obcí.

Informácie v rusínskom jazyku sa dostávajú k verejnosti prostredníctvom programovej štruktúry vysielania RTVS – televízie v rámci vysielania pre národnostné menšiny a etnické skupiny a rádia (Rádio Pátia). Periodická a neperiodická tlač v rusínskom jazyku je vydávaná s každoročnou podporou dotačného programu Kultúra národnostných menšín.

Používanie označení v jazyku menšiny na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, používanie jazyka menšiny v obecnom rozhlase a v ďalších oblastiach nezaznamenalo v roku 2014 pokrok. Nariadenie vlády č. 534/2011 Z. z. z 19. decembra 2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, sa dotýka 68 rusínskych obcí z ktorých 2/3 nemajú dopravnú značku označujúcu začiatok a koniec obce v rusínskom jazyku. Na niektorých existujúcich značeniach nebola vykonaná zmena názvu obce z ukrajinského jazyka na jazyk rusínsky. Novelizovaná podoba zákona o štátnom jazyku z roku 2009 ustanovuje, že oznamy v jazyku národnostnej menšiny možno zverejňovať až po ich zverejnení v štátnom jazyku. V rusínskych obciach prevažujú v obecnom rozhlase hlásenia v slovenskom jazyku.

V písanej tlači sa rusínsky jazyk používa v týchto periodikách: *Народны Новинкы (Narodny Novynky)* – kultúrno-spoločenský mesačník Rusínov SR; *Інфо Русин (Info Rusyn)* – informačný dvojtýždenník Rusínov Slovenska; *Русин (Rusyn)* – kultúrno-náboženský časopis; *Голос Русина (Holos Rusyna)* – kultúrno-beletristický časopis Rusínov a tiež v náboženských časopisoch *Artos*, v *Gréckokatolíckom rusínskom kalendári* a časopise otcov baziliánov *Blahovistnik*.

V televízii a rozhlase sa rusínsky jazyk používa na frekvenciách v RTVS – Rádio (Rádia Patria) a v televíznom vysielaní Rusínskeho národnostného a vo vysielaní Rusínskeho internetového rádia *rusynFM* – www.radio.rusyny.org

K najviac navštevovaným webovým stránkam patrí: www.rusin.sk; www.rusynacademy.sk; www.rusinskaobroda.sk; www.molody.rusyny.org; www.holosy.sk; www.artos.wbl.sk a iné. Oblíbenými sa tiež stali stávajú skupiny na facebooku: *Rusnáci na facebooku*, *Ujko Vasyl'* a iné.

Možnosti používania rusínskeho jazyka v sociálnej sfére

V oblasti zdravotníctva a v sociálnych zariadeniach sa používa rusínsky jazyk najmä v ústnej komunikácii. V zdravotníckych zariadeniach v rusínsky hovoriacich regiónoch prebieha ústna komunikácia medzi pacientom a zdravotníckym personálom všeobecne v jazyku, v ktorom komunikuje pacient. V tejto oblasti neboli zaznamenané požiadavky na uplatnenie jazykových práv. Doposiaľ nebol realizovaný relevantný výskum tejto oblasti z pohľadu rusínskej národnostnej menšiny.

Priority pre rok 2015

- Iniciovať verejnú diskusiu o realizácii prípravy návrhu zákona o národnostných menšinách, ktorý by spolu s potrebami iných národnostných menšín zakotvil potreby podpory jazykových práv rusínskej národnostnej menšiny.

- Zabezpečiť kurzy rusínskeho jazyka pre starostov, administratívnych pracovníkov obecných úradov a matrikárov v 68 rusínskych obciach uvedených v Nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva.

- Vykonať v 68 rusínskych obciach (uvedených v Nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva) školenia pre starostov a zamestnancov obecných úradov s cieľom informovať orgány samosprávy o aplikácii jednotlivých ustanovení Zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov.

Iniciovať zníženie kvóra na používanie jazyka národnostných menšín z 20 % na 15 % v rámci novelizácie Zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov, akceptujúc výsledky posledného sčítania obyvateľov z roku 2011.

Ruská národnostná menšina

Ruský jazyk nie je v súčasnosti uznaný ako menšinový jazyk v Slovenskej republike v zmysle Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov.

Členka VNMES pani Dašková predložila 20. novembra 2012 návrh na zaradenie do programu VI. zasadnutia ako samostatný bod *Žiadosť o zaradenie ruského jazyka do Európskej Charty regionálnych alebo menšinových jazykov používaných na území Slovenskej republiky*. Žiadosti bolo vyhovené a táto otázka bola zaradená do programu rokovania na VI. zasadnutí výboru 6. decembra 2012. Výbor prijal a schválil návrh a uložil podpredsedovi výboru predložiť návrh uznesenia na zaradenie ruského jazyka medzi jazyky národnostných menšín používaných na území Slovenskej republiky v Európskej charte regionálnych alebo menšinových jazykov Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a etnické skupiny na jej najbližšom zasadnutí.

V roku 2013 sa Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny obrátil na 10 rezortov so žiadosťou o zaujatie stanoviska k návrhu na zaradenie ruského jazyka a srbského jazyka do kategórie tzv. ostatných jazykov v rámci jazykovej charty s možnosťou aplikovania ustanovení časti III jazykovej charty.

V roku 2014 úrad splnomocnenca viedol viacero rokovaní s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR ako gestorom jazykovej charty k novej úrovni budúcich záväzkov. Uvedený proces kontinuálne pokračuje aj v roku 2015²⁷. Napriek tomu, že návrh bol podaný ešte v decembri 2012, výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny ho odsúhlasil, ešte stále nebol ukončený vnútroštátny proces schvaľovania. Zaradenie ruského jazyka ako menšinového jazyka považujeme naďalej za prioritu aj v roku 2015.

²⁷ Návrh na uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v Slovenskej republike v zmysle Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov bol uznesením schválený Radou vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť 26. júna 2015.

V uznesení bolo podpredsedovi vlády a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a predsedovi rady odporučené iniciovať vnútroštátnu procedúru smerujúcu k uznaniu ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v Slovenskej republike v zmysle časti II Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov a uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v Slovenskej republike a v zmysle príslušnej časti jazykovej charty notifikovať generálnemu tajomníkovi Rady Európy.

Aktuálne je materiál Návrh na uznanie ruského jazyka a srbského jazyka za menšinové jazyky v Slovenskej republike v zmysle Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zaradený na medzirezortné pripomienkové konanie, ktoré bude ukončené 9. septembra 2015.

Srbská národnostná menšina

Srbský jazyk sa používa v bežnej komunikácii medzi príslušníkmi srbskej národnostnej menšiny, ale aj v obchodnej a ekonomickej sfére, a to čoraz častejšie.

Používanie srbského jazyka v sociálnej sfére evidujeme len v náhodných prípadoch. Ide o znalosti srbského jazyka príslušníkmi buď srbskej menšiny, alebo iných obyvateľov Slovenskej republiky, ktorí sú zamestnaní v orgánoch štátnej alebo verejnej správy.

Srbský jazyk a cyrilské písmo sa používajú v masmediálnej komunikácii, v národnostnom vysielaní RTVS, v Srbskom magazíne, na internetovej stránke Spolku Srbov na Slovensku (www.spoloksrbov.sk), ako aj v publikáciách, ktoré vydáva spolok.

Priority v roku 2015

- Podaná žiadosť na RTVS, aby sa (odborníci) príslušníci srbskej národnostnej menšiny aktívne zúčastňovali tvorby národnostného magazínu, a nie aby zamestnanci RTVS robili magazíny, do ktorého napr. namiesto srbskej národnostnej menšiny na Slovensku, zapoja slovenskú národnostnú menšinu v Srbsku. V tejto súvislosti je potrebné zabezpečiť hlbšiu spoluprácu s príslušníkmi menšín.
- Získanie priestorov pre činnosť srbskej národnostnej menšiny.
- Založenie srbskej knižnice, ktorej vznik je viazaný na priestory.
- Všeobecným odporúčaním v oblasti národnostných menšín je tvorba zákona o podpore a financovaní národnostných menšín.

Aktívny posun v procese akceptovania srbského jazyka ako jazyka národnostnej menšiny používaného v Slovenskej republike do Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov. Proces začal v roku 2012, kedy bola podaná žiadosť o zaradenie srbského jazyka do jazykovej charty. V roku 2014 ÚSVNM inicioval niekoľko aktivít, ktoré výrazne prispeli k tomu, aby sa tento proces finalizoval.

Ukrajinská národnostná menšina

Ukrajinský jazyk v úradnom styku sa nepoužíva. V obchodnej, ekonomickej, sociálnej sfére iba v styku s Ukrajinou. V oblasti kultúry sa používa na kultúrnych podujatiach, v národnostnej literatúre a tlači, na divadelných predstaveniach. V náboženskom živote sa liturgie vedú v cirkevno-slovanskom jazyku, niektoré časti v nárečí, čoraz častejšie, najmä v grécko-katolíckych chrámoch sa prechádza na slovenský jazyk. Informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, resp. iné, dôležité informácie sa v ukrajinskom jazyku tiež neuvádzajú.

Ukrajinský jazyk je pomerne blízky slovenskému, preto sa často nemusí využívať v uvedených oblastiach.

Používanie označení v jazyku menšiny na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce sa realizuje podľa príslušného zákona.

Výskyt menšinového jazyka v tlači, v médiách a v kultúrnom živote:

1. v písanej tlači:
 - v dvojtyždenníku *Nove žytt'a* (rozsah 4 – 6 strán);
 - v detskom časopise *Veselka* (10 čísel ročne v rozsahu 12 strán);
 - v literárnom a publicistickom dvojmesačníku *Dukl'a* (rozsah 96 strán);
2. v televízii a rozhlase:
 - televízia: 8 – 10 magazínov po 25 min. a spravodajstvá;
 - rozhlas: v pracovné dni – každý druhý deň po 30 min. a každý druhý víkend po 10 hod. 30 min;

Poznámka: značné skrátenie rozsahu programu v porovnaní s rokom 2008, v roku 2013 došlo k ďalšiemu skráteniu.

3. elektronické médiá:
 - webstránky.

V zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnej služby alebo zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa ukrajinský jazyk nepoužíva.

Za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2015 považujeme najmä:

- Zmeniť systém financovania národnostnej tlače, zvýšiť príspevky na úroveň odporúčanú Výborom expertov Rady Európy.
- Neznižovať rozsah rozhlasového vysielania, naopak zvýšiť ho na úroveň, ktorú dosahoval do roku 2009, presunúť program do výhodnejších vysielacích časov, personálne posilniť redakciu, zvýšiť financovanie.
- Vybudovať plnohodnotnú redakciu národnostného vysielania v televízii, rozšíriť rozsah, zvýšiť periodicitu vysielania.

Židovská národnostná menšina

Materinským jazykom väčšiny židovského obyvateľstva žijúceho na území Slovenskej republiky sú slovenský, maďarský a nemecký jazyk. Podľa sčítania obyvateľstva Slovenskej republiky v roku 2011 sa 460 obyvateľov prihlásilo k materinskému jazyku jidiš. Predpokladáme, že väčšinou išlo o skôr narodené osoby, ktorých počet sa neustále znižuje. Hebrejský jazyk, resp. jazyk jidiš sa na Slovensku používa v kultúrnej oblasti (prezentácia starých židovských piesní a modlitieb) a v náboženskej oblasti (synagogálna bohoslužba).

Z uvedeného vyplýva, že Židia na Slovensku používajú ako materinský jazyk, jazyk majoritného obyvateľstva, prípadne jazyk niektorej z ďalších menších žijúcich na tomto území. Žiaci a študenti navštevujú hlavne školy s vyučovacím jazykom slovenským, v menšom počte maďarským a ďalší študujú v zahraničí.

Príloha č. 1

Správa o používaní jazykov národnostných menšín, na základe Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Čl. 3 písmeno h)

1. *Oblasti výskytu menšinového jazyka*

Kde a v akej miere sa používa menšinový jazyk?

- a) v úradnom styku
- b) v obchodnej, ekonomickej, sociálnej sfére,
- c) v kultúre,
- d) náboženstve,
- e) v iných oblastiach,
- f) jeho vzťah k štátnemu jazyku.

2. *Informácie týkajúce sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov, resp. iné, dôležité informácie v menšinovom jazyku*

- a) kde sa uvádzajú a v akej forme?

3. *Možnosti používania menšinového jazyka v styku s orgánmi verejnej správy*

- a) ovládanie jazyka menšiny zamestnanci obcí, miestnych orgánov štátnej správy,
- b) možnosti komunikácie v jazyku menšiny,
- c) dostupnosť informácií v jazyku menšiny,
- d) používanie označení v jazyku menšiny: na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, iných označení, používanie jazyka menšiny v obecnom rozhlase a v iných oblastiach.

4. *Výskyt menšinového jazyka v tlači, v médiách a v kultúrnom živote*

Uveďte príklady a štatistiky na výskyt menšinového jazyka v týchto oblastiach.

- a) písaná tlač,
- b) televízia a rozhlas,
- c) elektronické médiá.

5. *Možnosti na používanie menšinového jazyka v sociálnej sfére*

Uveďte príklady a štatistiky na výskyt menšinového jazyka v zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnej služby alebo zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

6. *Čo považujete za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2015?*